СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 22. Джерзі Сити, Н. Дж., пятниця, 28-го січня 1938. No. 22. Jersey City, N. J., Friday, January 28, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РАЗ УРИВАЮТЬ, РАЗ НАДТОЧУЮТЬ

ВАШИНГТОН. — У звязку з заявою президента Рузвелта, що бизнес мусить вкорочувати години праці і підносити плату, в конгресі кріпшає рух, щоб зменшити податки на великий бизнес. Бо коли не зменшиться податків, а змуситься великі компанії платити робітникам більшу заробітну плату, то компанії будуть банкротувати і замикати двері, говорять конгресові опоненти.

ЗНОВ КРИТИКУЮТЬ УРЯД.

НЮ ЙОРК. — Бувший голова „Ен Ар Ей", Ричберг, скритикував співробітників президента Рузвелта за те, що вони зводять боротьбу з монополями, а не кажуть, що під „монополем" розуміють. Він говорив, що тому, що те слово не є як слід означене, кожний політик пояснює собі його на свій лад і накидається на бизнес тоді, коли це йому потрібне. А через це бизнес стероризований і не може як слід розвиватись.

КРИТИКУЮТЬ ТАКОЖ ПРАЦЮ.

НЮ ЙОРК. — Предсідник Інституції Брукінгса, проф. Мултон, обрахував, що причиною теперішнього промислового застою є занадто гострий робітничий рух, який змушує фабрики підносити заплату, вкорочувати години праці, а також змушує часто страйками замикати двері. Якби цього не було, то він обіцяв, що впродовж наступних пятьох літ промисл так розгорнувсяб, що принявби на працю нових 8 до 9 міліонів робітників.

ГОЛОС АНГЛІЙЦЯ.

НЮ ЙОРК. — До Ню Йорку приїхав англійський суспільний діяч лорд Левергул, який у своїй прилюдній промові сказав, що американці занадто надіються на уряд, що це він розвяже економічні клопоти. Він говорив до бизнесменів і економістів: „Ви розвязуйте ці клопоти самі, не чекаючи на уряд".

ЛУЇС ПРОПОНУЄ ЗЛИТТЯ РОБІТНИЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

ВАШИНГТОН. — Предсідник Комітету Промислової Організації, Джан Луїс, зробив Американській Федерації Праці предложення, щоб вона з днем першого лютого ц. р. приняла до себе всіх робітників К.П.О., яких є чотири міліони, або щоб усі робітники А.Ф.П. вступили до К.П.О. і в той спосіб закінчили розлам в організованім робітничім русі. Вчувши про цю пропозицію, предсідник А.Ф.П., Грін, сказав, що це неможливо; бо юнії К.П.О. є організовані на цілковито іншій засаді і формальне злиття не тільки що не залагодилоб розколу, але ще той розкол поглибилоб, бо перенеслоб його до нутра організованого робітничого руху.

ХОЧУТЬ ОБМЕЖУВАТИ ПРАЦЮ „РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ".

НЮ ЙОРК. — Лава присяглих суддів у „Кінгс Кавнті", яка від довшого часу веде слідство над усякими обманствами і „рекетами", обвинувачує тепер місцевий „Робітничий Союз" у цьому, що він не так займається добробутом робітників, як поширюванням під ріжною формою червоної пропаганди. Він змушує кожного свого члена витрачувати місячно одного доляра на піддержку ріжних комуністичних видавництв і брошурок. Супроти цього лава присяглих пропонувала вглянути в роботу того Союзу і наложити обмеження на його роботу.

СТРАШНІ КРИГИ НА ВОДОПАДІ НІЯГАРА.

БОФАЛО, Н. Й. — Внизу водопаду Ніягара нагромадилося стільки криг, скільки ще не було ніколи в історії. Ці криги тепер напирають на високий залізний міст, що провадить на канадійську сторону, і грозить йому заваленням. Основи мосту вже погнулись від напору криг.

ПРИДУМУЮТЬ СКОРОЛЕТНІ ЛІТАКИ.

НЮ ЙОРК. — На конвенції знавців летунства подано до відома, що летунські інжинири побудували літаки, що будуть літати дуже високо горою, пять миль понад землею, і будуть робити пересічно по 400 миль на годину. Але практичне применення тих літаків ще все натрапляє на технічні трудноші, бо за скорість виключує велике тертя між носом літака і повітрям, так, що ніс літака від того тертя розпікається. Покищо цю перешкоду інжинири стараються усунути в той спосіб, що поверхню довкруги мотора дуже вигладжують, щоб тим зменшити тертя.

УРОДИНИ ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНГТОН. — В наступну суботу припадають уродини президента Рузвелта. У звязку з тим в Америці завязався комітет, який пляную на той день влаштувати по ріжних містах балі, забави, спортові змагання, а дохід з тих імпрез призначити на лікування дитячого паралїжу. Як відомо, президент сам хворів на цю недугу і вона навіть полишила в нього свої наслідки до сьогодня.

КОЛБЕРТСОНИ РОЗІЙШЛИСЯ.

РІНО (Невада). —Ілі Колберстон, відомий американський грач у „бриджа", розвівся зо своєю жінкою, яка все в грі була його партнеркою. На грі в бриджа вони заробляли порядні гроші. Але тепер, хоч вони розійшлися, то всетаки далі будуть разом виступати в грі, бо це приносить їм заробіток.

ПОВІДОМЛЕННЯ

для всіх членів Українського Народного Союзу з Chicago, West Pullman, Joliet, Calumet City, Harvey і West Harvey, Ill.

Отсим взиваємо всіх членів і члениць, що належать до відділів 22, 33, 80, 106, 111, 125, 139, 176, 214, 216, 220, 221, 222, 243, 252, 259, 301, 335, 354 і 379, прийти обовязково на збори, на яких буде обговорена справа місцевих братських кас хорих і вияснена відповідно до закону, ухваленого стейтом Ілінои.

Вияснення подасть головний рекордовий секретар, Д. Галичин, що приїде спеціяльно для цеї цілі на збори. Справа важна й торкається кожного члена, а тому кожний член повинен бути присутній на зборах. Для вигоди членів скликується двоє зборів: одні на Савтсайд Шікаго до церковної галі під ч. 4952 South Paulina St. в суботу, 5-го лютого, в 8-мій годині ввечір, а другі на Нортсайд Шікаго до галі під ч. 2410 West Chicago Ave. в неділю, 6-го лютого 1938 р., в 2-гій годині пополудні. Кожний член може прийти на ті збори, на котрі для нього є вигідніше й ближче.

ГОЛОВНА КАНЦЕЛЯРІЯ У. Н. СОЮЗУ.

ПОШАНУВАЛИ СТАРИХ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

У Варшаві святковано 75-ліття невдалого січневого польського повстання проти Росії. В святі взяли участь іще 16 старих революціонерів, що брали участь у тім повстанні. Всім їм надано відзначення, а молодь віддала тим ветеранам спеціяльну пошану. В промовах піднесено, що ветерани, хоч старі віком, сповняють надалі велику службу, бо є „народньою совістю" для теперішнього покоління, пригадуючи йому трагічні моменти з життя народу.

БАНДА ОБМАНЦІВ ВИМАНИЛА КІЛЬКАСОТ ТИСЯЧ ЗЛОТИХ.

У Варшаві викрили банду обманців з якимсь бароном Людвіком Герохом як „вожДом". Банда оперувала фальшивими векслями й виманила ріжних товарів на суму кількасот тисяч злотих. Арештували 6 членів банди зо згаданим бароном, дальше з правним дорадником банди магістром прав Брандесом і спеціялістом від звязків з християнами, якимось Павлом Кулешею.

ЦІКАВИЙ ПРОЦЕС.

Перед Найвищим Судом у Торонті відбувається цікавий процес. Цікавий є він тому, що йде тут про річ вартости пів цента. Місцевий купець тютюну, Пітер Гордон, запізвав усі канадійські компанії цигареток і тютюну за відшкодування в сумі $15,000 за очернення і переслідування. Все почалося з того, що купець додавав покупцям по маленькій пачці сірників до купленої у нього пачки папіросів. Зате компанії поклали його імя на чорну лісту та навіть переслідували його у певним видавництві журнала. Ніхто не хотів продати йому папіросок у розпродаж, чим спричинили йому поважні втрати.

ВОВКИ ПОЖЕРЛИ ШКОЛЯРЯ.

З Ліди повідомляють, що біля села Киванець стадо вовків напало на 10-літнього Антона Косівейка, що вертався зо школи і йшов через ліс. Вовки загризли хлопця на смерть, залишивши тільки шапку та огризений череп. Показалося, що вчитель задержав хлопця за кару в школі і щойно вечором звільнив його додому. Родичі хлопця звернулися зо скаргою до суду.

СМЕРТЬ ЗА ЗВЕДЕННЯ ЖІНКИ.

В окружнім суді в Стрию відбулася розправа проти Павла Яцева з Тухлі коло Сколього за вбивство емеритованого залізничого радника Маріяна Вебера зо Львова. Яців був дозорцем віллі Вебера. Вебер приїздив до віллі влітї й на свята та баламутив жінку Яцева. Одної днини Яців побив Вебера так дуже, що Вебер незабаром помер. Суд засудив Яцева на 2 роки вязниці.

12-ЛІТНІЙ УБИВ 5-ЛІТНЬОГО.

12-літній Ян Барткевич, син гайового лісів „Польсько-швайцарський деревний промисл" у Космачі, орудував залишеною батьком стрільбою так нещасливо, що спричинивши вистріл, поцілив свого 5-літнього брата Ярослава в груди і вбив його на місці.

ВИСКОЧИЛА З ПОЇЗДУ ПІД КОЛЕСА.

В Білобожниці, коло Чорткова, Хана Вельдман з Чорткова, що їхала поїздом до Білобожниці, висіла з поїзду, але не будучи певною, чи висіла в відповідному місці, всіла знову до поїзду, що рушив з місця. Тоді кондуктор сказав їй, щоб вискочила чимскорше, бо це Білобожниця. Хана Вельдман вискочила, але попала під колеса поїзду, що відтяли їй обі ноги. Нещасну перевезли до лічниці в Чорткові.

ФАЛЬШИВНИКИ МОНЕТ.

У Зеленій, повіт Скалат, арештували Герша Шама-Бірнбавма, шлюсаря, за підробл... лювання 5, 2 і 1-злотових та 20 і 10-грошових монет. Підчас ревізії знайшли в нього прилади для фальшування монет. Арештували також його брата за те, що пускав в обіг фальсифікати.

СВІТ В ОБРАЗКАХ

КОРОЛІВСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ БЕЗ МОЛОДОЇ.

На образку представлений Фарук, король Египту, зо своєю молодою жінкою, з котрою він недавно подружився в Каїро, столиці Египту. Згідно з релігійною традицією магомеданської віри, молодої при шлюбі не було: як молодий підписував подружий контракт, на осної которого вона стала його жінкою, вона ждала в сусідній кімнаті. Молода не походить з королівської родини. — Образок цей це радіофотографія, яку переслано радіом, як пересилається радіограми.

ВИМАГАЄ ВІД УКРАЇНЦІВ ЛЬОЯЛЬНОСТИ І ЗРЕЧЕННЯ СОБОРНОСТИ

ВАРШАВА — В буджетовій комісії польського сойму промовляв посол Войцеховскі на тему „менший". Казав, що поляки моглиб жити з українцями в „традиційній згоді", колиб українці остаточно погодилися з тим, що українські землі, що є тепер під Польщею, мають остатись при Польщі назавжди. А далі, коли будуть супроти Польщі наскрізь льояльні і не будуть „майоризувати" тих поляків, що живуть серед українців у меншості, себто погодяться з тим, що не можна в нічім шкодити „інтересам" тих поляків. Ось тоді Польща, визнаючи „народньо-культурну" окремішність українців, дасть згоду на те, щоб українці могли в Польщі розвиватись. Далі ствердив цей польський посол іще й те, що ще не всі українці є такої думки, як він, і тому „нормалізація" не принялась. Але посол надіється, що згодом „усі українці приймуть подану їм поляками руку до згоди".

МОРСЬКИЙ МІНІСТЕР, ЩО НЕ ЗНАЄ МОРЯ.

МОСКВА.—Народнім комісарем військово-морських справ назначено армійського комісаря 2 ранги, Петра Смірнова, що ніколи не мав нічого спільного з морем, але зате є відомий добре з того, що добре сповняв „обовязки", коли був політичним комісарем армії. Тим чином совєтську фльоту віддано в руки — політичного комісаря.

ЗА „ОБРАЗУ ПОЛЬСЬКОГО НАРОДУ".

ЛЬВІВ. — Окружний суд засудив українку Ярославу Козак, абсольвентку гімназії, на 8 місяців арешту за „образу польського народу".

ПОМЕР БУВШИЙ ГОЛОВА СЕКРЕТАРІЯТУ ЗУНР.

ЛЬВІВ. — Помер д-р Сидір Голубович, загально відомий адвокат і організатор Поділля. Походив з селянської родини з села Товстенького коло Копичинець. Був за Австрії послом до віденського парляменту. В 1918 році, коли повстала Західньо-Українська Народня Республика, був у ній міністром судівництва, а в 1919 р. став у ній головою Державного Секретаріяту. Жив до 1924 р. на іміграції, а потім вернувся до краю, де далі брав живу участь у нашім громадянськім житті.

ПОМЕР Д-Р М. ОБІДНИЙ.

МУКАЧІВ (Закарпаття). — Помер д-р Михайло Обідний, років 48, довголітній діяч на полі українського музейництва, український поет та основник Етнографічного Товариства і Музею Закарпаття.

РОСТУТЬ КОСЦЮЛКИ.

ЛЬВІВ. — Тихо, без гомону і зайвої слави ростуть косцюлки, росте „стан посідання на кресах". Так пише „Діло" (ч. 8) про нові польські твердині, що повстають на українських землях. Часопис подає день за днем вістки про повстання таких нових польських твердинь.

УРЯДОВА МОВА — ЧЕСЬКА.

УЖГОРОД. — „Наш Путь", орган „русских націоналістов", пише, що в канцелярії губернатора Закарпаття, Константина Грабара, вживають, як урядової, чеської мови. Цей москвофільський часопис бажав би собі, щоб на місце чеської мови завести московську. Для нього й чеська лішна, шоб тільки не українська.

ЗА СИЛЬНУ РУКУ ПРОТИ УКРАЇНЦІВ.

УЖГОРОД. — Мадярський часопис „Мадяр Гірляп" цитує чеський часопис „Народні Лісти", в якім пишеться про те, що треба „сильншої руки" проти українців на Закарпатті. „Народні Лісти" це орган крамаржівців, чеських москвофілів.

ВСЕСВІТНІЙ СОЮЗ ПОЛЯКІВ.

ЗАКОПАНЕ (Польща). — На нарадах Світового Союзу Заграничних Поляків, у яких взяв участь також делегат поляків зо Злучених Держав, принято широку програму, як заховати польського духа серед поляків, що живуть у чужих краях. Рішено, що праця на тім полі має бути постійна і систематична. Створено для цеї цілі постійний осередок праці.

ЯПОНЦІ НЕ ГОДНІ ДАТИ СОБІ РАДИ.

ШАНГАЙ. — Сама японська військова команда в Китаю признає, що не може опанувати тої великої території, яка вже опинилась у японських руках. Є замало війська і тому команда домагається висилки з Японії чотирьох нових дивізій, яких одначе не дістає. Китайці зачинають ставити чимраз сильніший опір. Приходиться вести боротьбу з численними, хоч невеликими китайськими загонами, на що треба багато війська.

ЖЕРТВИ ВИБУХУ.

ПАРИЖ. — При перевозі загарбаних кагулярам бомб скоїлося нещастя. Вибухли яких 3,000 ручних бомб, причому згинули 14 осіб, між якими було пять вояків. Кагуляри, це члени розвязаної урядом організації, якій закидувано, що вона хоче довести до революційного перевороту в Франції.

ПРОТИ АДВОКАТІВ-ЖИДІВ.

БУКАРЕШТ. — Адвокатські палати в Букарешті й у Яссах заборонили вести адвокатуру тим жидам-адвокатам, що їм дозволено виконувати адвокатську практику по 1918 році. Зарядження опирають на тім, що румунське громадянство тих адвокатів є спірне. В той спосіб не могтимуть практикувати коло 800 адвокатів-жидів. Жиди підняли проти цього протест, але ледви чи це їм що поможе, бо влада в Румунії опинилася тепер у руках явних антисемітів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Co., Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
В Канаді належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НЕ ПОМОЖЕ Й „ЗАГОСТРЕННЯ"

У Львові відбувся „Народній Зїзд", себто конгрес Українського Національного Демократичного Обєднання (УНДО). До нарад цього зїзду привязував дехто велику вагу головно тому, що надіяноси гострої постави делегатів до політики проводу УНДО, себто до т. зв. „нормалізації", що мала принести українському народові в Польщі деякі полекші, а по правді внесла в українські ряди розбрат, а з польського боку скріпила давню екстермінаційну польську політику, звернену тепер проти всіх проявів українського життя, включно до української церкви.

Не було на тих нарадах такого голосу, який не погоджувавсяб з тим, що „нормалізаційна" політика цілковито скрахувала, що в тій політиці був тільки один правдивий партнер, що виповнював свої зобовязання, та що тим партнером були — українці. Бо польський уряд не тільки, що не додержав свого слова й умови, але ще тут і там ішов на руку тій польській суспільності, що взялася на всі лади не допустити до того, щоб могло прийти до якогось зближення між нею й українським народом.

Так виглядала „нормалізація" на Народнім Зїзді в світлі фактів. Одначе її скандальний провал не викликав, як подає „Діло", ніякої „скандалістики" і ніяких „сензацій". Народній Зїзд „нормалізаційної тактики" ані не апробував, ані не відкинув. Він тільки ствердив, що „політичний досвід півтретя-літнього „нормалізаційного" періоду наказує загострити дотеперішню тактику". І висказав думку, що таке „загострення тактики скріпить відпір українського громадянства на зовнішній натиск, облегчить обєднання його сил, підсилить його віру у вартість одноцільної та масової організованости і скріпить довіря українського громадянства до провідних органів партії". А далі рішив, що остаточне слово про „легальну, політичну тактику" належатиме до Центрального Проводу УНДО, який матиме право зліквідувати і „нормалізаційну тактику".

Як відомо, ми стоїмо на тім становищі, що край відповідає за те, яку йому треба вести політику. Зо свого боку висказуємо тільки нашу опінію. А вона в даним випадку не відбігає в нічім від того, що вже було нами сказане десятки разів. Вважаємо політичним нерозумом держатися в боротьбі з окупантами такої політичної тактики, яка не приносить нам ніяких матеріяльних користей ні полекш, а тільки підкопує моральну силу нашого народу, його віру в те, що зможе собі дати раду з ворогами виявами свого геройства, посвяти, жертвенности й організованости та самодисципліни. Тому Народній Зїзд був би сповнив своє завдання тільки тоді, коли би був заявив українському народові й цілому світові, що з Польщею є неможлива ніяка угода та що не помагає тут ніяка „легальщина" і ні звичайна льояльність, ні „загострена".

РУМУНСЬКІ ВИБОРИ, НАСЛІДКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Вибори до румунського парляменту 20. грудня минулого року — це „історична" подія. Не тому, що після цих виборів король передав уряд прихильникам фашизму. Адже ніхто в світі не вважав Румунії за демократичну парляментарську державу. „Історичними" були ці вибори через те, що вперше в історії Румунії та партія, що була в уряді і провадила вибори, ті вибори **програла.**

Треба придивитися до румунського „парляментаризму". В країнах дійсно демократичних вибори до парляменту відбуваються вільно. Коли урядова партія програє в виборах, то голова держави, за звичаєм, доручає творити уряд тій партії (або тим партіям), що перемогла на виборах. Фактично новий парлямент своєю більшістю творить новий уряд після виборів. Румунські звичаї були зовсім, зовсім інакші. Не забуваймо, що волохи довгі століття перебували під турецьким пануванням. Історія виробляє національні характери. Турецький деспотизм витворив дві головні риси в румунським народі: продажність, підкупність, хабарництво в горішній верстві суспільства і безмежну покірність у низах. Провідники рум. партій виставляли ту чи іншу „програму", але всі в Румунії знають, що головна, неписана, точка цієї „програми" — збагачування себе і своїх приятелів. Стати міністром румунської держави, це значить зробитися через деякий час великим багачем. Пересічний румун уважає, наприклад, за останніх дурнів атенського скарбника Аристида або англійського міністра лорда Есквита, що були поховані державним коштом, бо не придбали собі нічого, хоч через їх руки перейшли великі суми державних грошей.

До цих поглядів румунської аристократії та інтелігенції на політику, як на „жолоб", з якого партії мають годуватися, королі Румунії дуже добре вміли пристосуватися. Побачивши, що урядова партія вже добре набила кишені і що опозиція вже порядно зголодніла, король звичайно розвязував парлямент і доручав уряд членам опозиційної партії. Новий уряд першим ділом призначав своїх префектів поліції і з їх допомогою робив вибори: „уряд „вибирав" для себе такий парлямент, у якім урядовий партії булаб забезпечена більшість. Вибори, роблені відомим „балканським" способом (тепер, на жаль, ці методи не обмежуються в Европі лише Балканом) давали завжди перемогу тій партії, що була в уряді і „робила" вибори.

Але ось сталося „чудо": в останніх днях грудня 1937 р. партія того уряду, що провадила вибори до румунського парляменту (націонал - ліберальна) була побита. Коли король доручив націонал-ліберальному провідникові Татарескові робити вибори, то він сподівався, що ліберальна партія в виборах переможе. Король навіть благословив Татареска на союз з іншими партіями. Найбільшим противником уряду і короля є в Румунії Манів, провідник національно-селянської партії („цараністи"). Манів стоїть на тім, що в Румунії король повинен бути конституційним монархом і не вмішуватися до урядування. За цих обставин склалася трохи дивна ситуація: боротьба йшла не проти демократії і не за демократію, а під кличами „з королем" чи „проти короля". Наприклад, ліберальна партія, програмово демократична, йшла на вибори у союзі з партією, що зветься „Румунський фронт" і що не ховає своїх симпатій до фашизму. До виборчого союзу з лібералами пристала була також німецька партія Румунії, що стоїть цілком на ґрунті Гітлерової програми. Партія цараністів, на чолі з Юлієм Манівом, хоч має демократичну програму, то зеднaлася на виборах з суто фашистівською партією Кодряну, що звалася раніше „Залізна Гвардія", а тепер переменована на „Все для батьківщини".

Дехто думає, що розділову лінію між ворожими бльоками румунських партій творить ріжниця в поглядах на заграничну політику. Але це суперечить фактам. Подивітся: націонал-лібeрали на чолі з Татареском проголошують вірність Румунії до Франції і Малої Антанти, а на виборах пішли з німецькою партією, яка виразно зазначала перед виборами, що хоче поборювати союз із Францією і підтримувати добрі відносини з Німеччиною. І на противнім боці така сама ріжноголосиця: партія Манів відома, як прихильна до Франції й охоча до спілки з Советами (на її листі був кандидатом Титулеску, бувший міністер закордонних справ і прихильник союзу з СССР). Але Манів ішов на виборах у союзі з фашистівською партією Кодріяну, який є рішучим прихильником Німеччини та Італії і вороже ставиться до союзу з Францією.

Король, побачивши, що ніодна партія не здобула перемоги в виборах до парляменту, використав обставини так, що створив уряд із фашистів, але з людей до його особи прихильних. Ні одна партія на виборах не мала перемоги, проте виграв король. Румунський король бавився в „демократа", коли в Румунії були сильні демократичні течії. Тепер, побачивши зріст румунських фашистівських ґруп, король хоче сам завести авторитативний (самодержавний) режим, не дожидаючи, поки прийде якийсь „дуче" або „фірер". Новий голова уряду, Ґоґа, йде за цими плянами румунського короля — утворити „королівський фашизм". Такий режим є в Югославії, в Болгарії і в Греції, отже Румунія йде вже протоптаною стежкою.

Вибори до нового парляменту відбудуться під весну. Але вже тепер преса нового румунського уряду заявляє, що ці вибори будуть мати лише „інформаційний характер". Це значить, що уряд Ґоґи має лишитися і тоді, коли б ці вибори дали більшість опозиційним партіям.

Ґоґа в своїй промові на новий рік сказав, що він обстоює справедливість для національних меншин у Румунії: мовляв: усі меншини, що думками й ділами докажуть, що вони стоять за ідеєю румунської держави, будуть мати громадянські і національні права. Але одночасово Ґоґа загрожує тим меншинам, що приносили скарги до Ліґи Націй на румунські переслідування. Обіцянкам румунських урядів ми, українці, не можемо вірити. **Більшої льояльности, як виявляли буковинські українці, тяжко собі уявити. А що за те дістали? Навіть у церкві не мають права вживати рідної мови.** Тому не тудй дорога!

М. С.

ВІСТИ З „РАЮ"

Наші земляки, що читають американські ґазети, певно добре поінформовані про те, що діється в Советах, а принаймні про те, що про це пишуть ґазети по світі, зокрема про розстріли, заговори на життя Сталіна і т. п. До тих відомостей хочу додати дещо таке, що може бути нове.

Отже дійшли вісти, що заслано на Соловецькі острови обвинувачених у „троцькізмі" бувшого білоруського посла до варшавського сойму, **Міотлу**, та бувших комуністичних аґітаторів у Польщі: **Тарашкевича** і **Баліна**. Вони втекли були до „раю", а начальники „раю" вислали їх тепер на „Соловки".

Пишуть про такі „саботажі": У фабриці „Спецоавтомашина" в Москві заломився **дах**, причім три робітники згинули і 20 були ранені. На одних зборах у курськім районі завалилася **підлога** і більше як 50 осіб упали до пивниці разом з хатною обстановою, причім кілька осіб згинуло. В Хабаровську завалився **дах** міської бібліотеки; з присутніх читачів чотири втратили життя і девять були ранені.

Відділи советських граничерів доносять, що через границю советської України чимраз частіше втікають селяни до Польщі й до Румунії. Недавно застрілили большевицькі граничери чотирьох селян, українців, що пробували втекти за границю.

Один чужинець, що приїхав з Советів, приніс сензаційні вісти про звісного советського летуна Левоневського, про котрого і його літак уже від довгого часу нічого не чувати.

Той чужинець оповідає, що Левоневського арештували кілька днів перед його летом з Москви до Сан Франсіско, як підозрілого в зносинах з аґентами одної чужої держави. Крім того видавався Левоневський непевним в очах Єжова, начальника Чеки (ҐПУ), тому, що був польського походження, а крім того знав усі вільові тайни Кремля, як теж летунські стратеґічні бази.

Пізнавши, що для нього нема виходу, Левоневський просив Єжова, щоб йому позволив згинути добровільно летунською смертю, а не соромною смертю „ворога народу", і щоб у цей спосіб заощадив великого болю його старій матері, яку над усе любив.

Єжов у порозумінні зо Сталіном згодився на це, під умовою, що всі приготування до лету будуть виконані механіками, призначеними Чекою.

І так Левоневський розпочав свій лет, не знаючи цілком, які то були ті приготування та в чім полягали хиби дотичного літака.

Він знав напевно тільки те, що скорше чи пізніше цей літак має гримнути вниз. Отже в цей спосіб і Левоневський і його тов., обвинувачені також у контрреволюції, згинули десь у незнаних ледах близько біґуна.

Московський кореспондент фінляндського часопису „Усі Суомі" доносить, що незадовго відбудеться великий процес проти советських дипльоматів. Перед судом стануть 10 советських послів, 14 військових аташе й інших членів дипльоматичного корпусу. Процес має відбутися при замкнених дверях. Подібний процес уже відбувся проти начальника середньо - европейського (?) народнього комісаріяту заграничних справ, Давида Штерна, котрого засуджено на розстріл. Його обвинувачено у шпигунстві в користь Німеччини. Крім того візвано до повороту советського посла в Римі, Штайна, й такого посла в Софії, Раскольнікова.

В народнім комісаріяті для заграничних справ в Москві є переконані, що 27 членів советських заграничних посольств не повернуться вже до Москви, побоюючись арештування і... „стенки".

У советських головачів чимраз більше закріплюється погляд, що за границю можна висилати лише таких дипльоматів, що полишать у Советах свою найближчу рідню. Якщо такий дипльомат не захоче потім вертатись до Советів, то советська влада буде мститися на його рідні! Як бачимо, то це нечувана в культурнім світі „етика", але большевики етики не признають.

В Будапешті виходить есперантською мовою тижневик „Література Мондо". Той часопис подає в останнім своїм числі вісти про сумну долю письменників у советській державі. І так, наприклад, один з них, **Макаров**, написав повість п. з. „**Міша Курбатов**" і в тій повісті яскравими красками представив внутрішнє життя в одній з великих державних фабрик у Советах. Автор піддав критиці управу цеї фабрики і виконання „пятилетки", а особливо нарікав на чорну долю робітників у тім краю, де буцімто є „диктатура пролетаріяту". Та Ґ. П. У. (Чека) звернуло увагу на ту книжку, сконфіскувало її, а автора запроторило до тюрми. Чи вийде він звідти живий — ніхто не знає. Ще буде щасливий, як лише на Соловки його вишлють, або до копання якого каналу.

Польські часописи подають цілу низку імен польських комуністів, котрі повтікали з Польщі до „раю", і або вже помордовані, або ще ждуть у тюрмах на такий сумний кінець. Тут належать між іншими бувший посол Т. Жарскі, посол Денізо, журналіст І. Гемпель, Софія Уншліхт і багато інших. Невидома є досі доля Леньского - Лещинського, що, арештований у Польщі, втік з бюра слідчого судді до Советів.

Часопис „**Індустрія**", що виходить у Москві, подає опис харчівні при вуглянім закопі імени Ворошилова в донецькім басейні. Поміщена та харчівня в будівлі, окруженій глибоким болотом, так, що не легко до неї дістатися. Є це харчівня „1-го класа", себто така, що обслугує стахановців і робітничих старшин. Завжди темний, неосвітлений, коридор веде до трьох брудних кімнат, в котрих стоять довгі столи, також брудом покриті. В одній з них є ляда з алькогольними напитками, а вокруг неї стоїть стало ґрупа горівчаних осібняків дуже підозрілого вигляду. Всі кімнати обслугує одна кельнерка, так, що робітники мусять ждати на подачу обіду 30 до 40 минут. А що нема окремої ґардероби, то гірняки сидять у плащах і шапках.

Поміж столами крутяться голодні „безпризорні" діти та просять милостині. Сам харч є нижче критики. Грубу „книжку жалоб" записано цілу скаргами на „зіпсутий харч", але це не помагає. Большевицькі команданти мають важніше на прикметі: спасати цілий світ!

Іван Н.

Гнат Кращанко.

В СТАРІМ ЗАМКУ

Історична повість.

(14)

Також ішло тяжко, бо й тут замок дуже заржавів. В цій кімнаті, трохи менщій, також склеплений, було повно всякої всячини, поломаної, потовченої, спорохнілої, зітлілої: кулі, сокири, решткі куль, поломані столи, стільці, лавки, драбини, тапчани, клепки, тощо. Все те покрите грубою верствою пороху. Вогкість і стухлину чути було так сильно, що аж віддих запирало.

В глибині вузькі камяні сходи вели на поверх. Вийшли оба нагору і опинилися перед дверми, кованими і замкненими. Коли відчинили, побачили знов кімнату велику і склеплену, з комином і піччю на високих ногах. Підлога деревяна, спорохніла. Посередині досить добрий дубовий стіл, кілька крісел обшитих шкірою. В сінях полиці і шафки ще держалися і могли би далі робити свою службу.

Вернулися до сіней і двома східками зайшли до незамкненої на ключ малої кімнатки, де лежало повалене на землю ліжко без постелі. Пуста шафа, малий стіл, крісло і нічого більше. Знов двома східками вниз зійшли в кімнату, довгу, вузьку, цеглою вимощену. Вікна повибивав вітер. Направо малі двері вели до каплички. Пізнати її можна було по деревлянім престолі, обдертім, і по двох ліхтарях. Над престолом якийсь образ, що, вилинявши з рам, звисав. По боках малі шафочки з кількома зітлілими церковними книгами. З каплички вузькі двері вели на коридор, з котрого знов були невигідні сходи на другий поверх. Там були також убікації, як на першім поверсі. Всі пусті, з повибиваними вікнами. Стояв там лиш великий куфер, в куфрі якісь відвічні подерті папери і старе, подерте шмаття.

Сумно було в тій старій вежі. Віяло пустинею і смертю. Вікна заліплені грязю, вузькі, мало пропускали світла. Низькі склепіння неначе натискали на голову. Взимку хіба не могла бути суміша, прикріша. Привикому до деревляних будинків, така вежа мусіла видатися страшною.

— Коби стіни і дах, — зітхнув Солоняк. — Це лиш на перші хвилі. Потому, нехай побудують собі деревляні. Ліс є, матеріял під боком.

Оглянувши цілу вежу, Солоняк з Яндрухом зійшли назад надолину. Розглядаючися тут по темних кутах, знайшов під сходами двері, та ключа до них не було. Пробував усі, які мав, та жаден не входив. Взялися оба до скобля і вилупали його. Трохи не попадали, коли двері подалися і під ними показалися двері вниз.

Солоняк мав з собою мотузки, намочені воском. Очевидно, кресало й губку. Запалив таку свічку і зійшов до льоху. Яндрух боявся йти за ним. Всі льохи стояли отвором, лиш десь не-десь слабо освітлені малими віконцями. Скрізь валялися потовчені фляшки й інше черепя. В однім льоху була мало значна дубова кляпа, котру підоймив за вухо до гори. Вона закривала сходи в якусь ще дальшу глибінь. Солоняк вже не мав охоти лізти далі і вернувся нагору. Оба вийшли надвір.

Солоняк замкнув перші двері і пішов до першого двора, де мешкав підстароста і де в кімнаті вчора полишив був свої бесаги. Цей двір видався йому для сотників багато ліпший, як вежа. Був просторий, чистіший, ясніший, привітніший. Та він мусів держатися того, що зарядив сотник. Цей приказав приладнати мешкання у вежі.

Солоняк ще не розвязав своїх міхів, як двері відчинилися. До хати увійшло чотирнадцятилітне дівчатко, несучи снідання. Босоніж, в сірій сорочці, з марним волоссям, в косу сплетеним і над чолом завиненим, мала на устах сумнівну усмішку. Видко було, що то сотворіння, яким всі вислугувалися. Молодість, ще не прийшовши до неї, вже втекла від неї. Лице зівяле, очи запалі, худі рамена, запрацьовані руки.

Поставила снідання на малім столику, присунула лавку, озирнулася навкруги себе, вхопила за кінець фартушка і, відсунувшися до дверей, зо спущеними очима ждала.

Солоняк був дуже голодний. Гадаючи, що дівча жде на посудину, обернувся до неї і сказав:

— Ти не жди на мене, бо я дуже поволі їм.

Дівча бистро глянуло на нього. Спаленіло так, як паленіють ті, котрим і на це не стає крови. Махнуло рукою і далі стояло.

Глядячи на це бідацтво, Солоняк спитав:

— Як тобі на імя?

Заслонилася запаскою і ззаней шепнула:

— Настя.

Осмілена звуком свого власного слова, все мнучи в руці кінець запаски, зачала тихесенько:

— Пані хочуть балакати з вами, лиш... лиш...

Солоняк цікаво дивився на дівчину.

— Лиш не зараз. Аж як Текля вийде на місто... Бо вона доносить... а не треба, щоби хто знав.

Коли це сказала, хвилю думала, чи не забула що. По хвилі відвернулася і живо вибігла з кімнати. Чути було її босі ноги на сходах.

Солоняк задумався, головою крутив. Ця таємничість видалася йому дуже дивною.

Коло полудня вийшов на подвіря, щоби щось знайти, що би приладити на приміщення коней. Стаєн тут не було. Були тільки кусники дахів з колишньої шопи, були порозкидані по подвірю і в шопі старі жолоби. Під цими дашками можна би з бідою примістити коні. Яндрух показав ліпшу стайню, та в ній стоять коні Кіндиса. Годі було задиратися з підстаростою, викидати відтам його коні. Коли крутився так по подвірю, побачив грубу бабу, що вийшла з хати і з кошиком ішла до воріт. Вгадав, що то Текля, перед котрою Настя перестерегла його. Пішов до хати, до долішньої кімнати.

(Дальше буде).

— Не перешкаджай мені, Івасю, бо я дуже не маю часу. Пишу листа до нареченої.
— А чомуж пишеш так помало?
— Бо моя наречена не вміє читати скоро.

Поліцай (до пяного, що вхопився ліхтарні): Алеж бо ви, пане, пяні...
Пяний: Е-е, я ні, ли-ли-ше мій приятель осьтут такий пяний, що з місця не може рушитися, то я тягну його.

УКРАЇНЕЦЬ — ВЕЛИКИЙ ПАРИЗЬКИЙ МАЛЯР

(З нагоди вистави О. Грищенка в грудні 1937. — січні 1938 у Львові).

У домі „Просвіти" на другому поверсі — незвичайна вистава. У двох салях, де недавно урядував „Сільський Господар", образи, що приїхали просто із Стокгольму. Наш земляк Олекса Грищенко прислав їх до Львова, щоб і ми могли поглянути на успіхи його праці.

Поруч великого різьбаря Олександра Архипенка, що від довгих років живе самостійно із свого мистецтва, О. Грищенко, мабуть єдиний із наших малярів, що вмів свобідно розгорнути свій талант на чужині, оминути злидні і тяжку працю на хліб.

Життя Грищенка багате та барвисте, як і його образи. Якось дивно видається, що цей нащадок козацького роду, що не затратив ні одної національної риси, став одним із передових малярів на такому міжнародньому ґрунті, як Париж. Грищенко походить із чернигівських чумаків. Чумаки залюбки мандрували. Цю любов до подорожей залишили вони у спадщині і Грищенкові, та ще змалку. Із споминів своєї молодости, які написав Грищенко, знаємо, що ще в дитячих роках його уяву захоплювали оповідання про Тараса Бульбу та про всякі дива Сходу. Свої дитячі роки Грищенко провів у середовищі, де було багато споминів нашої славної бувальщини в околицях Батурина.

У Чернигові в молодечих роках він познайомився з чільними тодішніми діячами та письменниками, такими, як Ілля Шраг (1847—1919), Борис Грінченко (1863—1910), Михайло Коцюбинський (1864 — 1913), Микола Вороний (*1871) і Микола Чернявський (*1868). У тому часі — 1904 році, Грищенко вже проявив хист до малярства. Подорож на Крим іще зміцнила в ньому вражливість на красу природи. На Кримі очарувало його море. Тягу до моря мали у своїх жилах його предки-чумаки. Коли Грищенко малював раз над берегом краєвид, випадково один із знавців мистецтва з Києва звернув увагу на його талант і заохотив його до праці.

Скінчивши полтавську ґімназію, Грищенко вписався до університету в Петербурзі; рік пізніше після революції 1905 р. вчиться вже в київськім університеті, а до того вивчає фахове малярство. На вакації ще раз виїжджає на Крим, і тут московські мистці намовляють його приїхати на малярську науку до Москви. Дворічний побут у мистецькій школі зробив із Грищенка вже справжнього маляра. У 1910 р. він малює на Кавказі й на Кримі, у 1911 р. їде до Парижу, щоби приглянутися до найновіших мистецьких творів. У 1912 р. він виступає на незалежній мистецькій виставі в Москві як один із провідників молодого гурту, що вказує нові шляхи в малярстві. Рік пізніше Грищенко видає книжку, де вказує на звязки українського й російського малярства з Візантією і Заходом.

Того самого року він мандрує пішки по Італії, оглядаючи музеї та памятки старовини. Після повороту до Москви дає виклади, де ділиться враженнями із своєї подорожі. Вже як вояк підчас війни він вивчає в Новгороді та Пскові старі ікони й на підставі зібраних матеріялів видає цікаву нову працю про ікону. Потім його як мистця звільняють із війська, і він підчас великої революції стає професором „державних майстерень мистецтва".

Із приходом большевизму Грищенко втікає в Україну, звідтіля до Севастополю й до Царгороду. І тут він малює далі. Доля усміхається до нього — якийсь багатий американець купує в нього його образи, і він може за гарну ціну, яку дістав за них, жити і працювати. З Туреччини їде до Греції, з Греції до Парижу. Царгород очарував його, як мистця, і він списує з нього враження у прегарно виданій великій книжці (по французьки) „Два роки в Царгороді", яку прикрашує власними акварелями (картинами, намальованими водяними фарбами).

У Парижі Грищенко знаходить знавців, що вміють оцінити його талант та орґанізують виставу його малюнків із Греції. Славний американський збирач образів, д-р Барнес, купив його 14 образів, і це рішило про його славу та постійний осідок у Парижі. Французька критика щораз частіше пише про Грищенка з похвалами, і він підготовляє одну виставу за другою.

Після цього Грищенко їде до Портуґалії, на Рівієру (побережжя Середземного моря), знайомиться з одною французькою панею, з якою жениться у 1927 р. Зокрема він захоплений краєвидами Корсики, куди пізніше часто вертається.

Від того часу Грищенко поселяється на французькій соняшній Рівієрі, працює щораз живіше, виробляє собі щораз тривкіше місце на сторінках історії малярства, подорожує та влаштовує вистави в ріжних культурних осередках на чужині. Його образи знаходяться в музеях Москви, Парижу, Берліну, Лондону, Ню Йорку, Бостону, Філядельфії, Копенгаґену та Стокгольму.

*

Неодин критик, що пробував пояснити, в чому сила таланту Грищенка, зазначував уже, що його образів не слід підтягати під назви відомих напрямків. Грищенко знає нові напрямки й малює „по новому", а проте він належить до тих мистців, що промовляють до глядача самою фарбою, так, що його образів не треба пояснювати. Він найрадніше малює краєвиди тих країв, де небо, море, рістня і будівлі мають яскраві, сильні коліри. З його неба та морських хвиль бє непереможна сила. Його картини з Еспанії, Портуґалії та Корсики палають, як палка вдача мешканців тих країн. Хоч ми й пізнаємо в усіх його образах ту саму руку — довга низка тих образів не наводить на нас нудьги, не томить, навпаки, підбадьорює, овіває свіжим подувом. — („Життя і Знання").

З ДНЯ

ЧИННИК ЧАСУ В ІДЕЇ.

Про чинник часу в суспільнім житті і в природі ми вже згадували попередньо. А тепер придивімся, чи чинник часу відграє яку ролю в абстрактних, себто подуманих річах, в гадках, ідеях і т. п. Чи воно часом з гадками й ідеями не діється те саме, що з зерном, жолуддю, яйцем? Може й ідеї — але ті ідеї, що мають у собі рух, динаміку, життя й охоту рости, розвиватися — може й вони потребують певного часу, певної точности, щоб кільчилися, розвивалися, дозрівали і завершувалися овочем?

ІДЕЇ ПОДІБНІ ДО ЗЕРНА.

Так. Ідеї дуже подібні до зерна. Вони також потребують часу й окруження, щоб розвинутись. Коли якийсь чоловік проголосить своїй суспільності якусь ідею, то це ще не значить, що та ідея зараз прийметься і дасть овоч. Її треба плекати, доглядати, а передівсім треба чекати. Таксамо як зерно не видасть із себе відразу колоса, таксамо ідея відразу не прийметься в суспільності. Таксамо, як ми знищимо яйце, коли припечемо його в надії, що з нього скорше вилізе курятко, таксамо знищимо ідею, коли захочемо її занадто скоро переформувати в суспільності.

ДУХОВЕ КІЛЬЧЕННЯ.

Дана гадка мусить кільчитися в душі людей таксамо, як зерно кільчиться в землі. Наперед якась гадка чи ідея вражає душу чоловіка і він її собі чимскорше запамятає мозком. Опісля мозок навертає чоловікові цю гадку знов на денний порядок і серед чуттєвої ферментації та гадка поволі врізується глибше й глибше в його душу, запускає коріння, росте і захоплює його цілу істоту.

Правда, подібно як зерно, хоч має в собі замкнений чинник часу, що контролює кожний його період, то всетаки скорість його дозріння до певної міри контролює також якість землі, сонце, дощі і т. п. — таксамо кожна ідея має в собі замкнений чинник часу, який реґулює її розріст; але притім скорість її дозріння також до певної міри перерішують такі чинники, як загальний настрій суспільности, темперамент людини, національний характер, і т. п.

ДУХОВІ ПОРИ РОКУ.

В зимі зерно не скільчиться. Також дана ідея не прийметься в суспільності, коли загальний настрій є проти неї. Але здорове зерно перечекає зиму і при першій нагоді, як засвітить сонце, воно скористає і таки скільчиться. Також ідея, якщо вона здорова, то навіть коли загальний суспільний настрій зпочатку був проти неї, то вона зажде на „весну" і при першій сприятливій нагоді таки запустить коріння і зачне рости. Скорість кільчення ідеї залежить також від національного характеру.

ВСЕТАКИ ЇХ РЕҐУЛЮЄ ЧАС.

Та, не звертаючи уваги на ці зверхні причини, кожна ідея (але та ідея, що має в собі життя, динаміку й охоту рости) має в собі чинник часу, що реґулює її розвій. З тим чинником часу кожний суспільний діяч мусить добре числитись і він не сміє розчаровуватись коли його ідея відразу не прийметься, або навіть нераз викличе в першій хвилі глум серед широкого загалу.

Автор якоїсь ідеї повинен памятати, що та сама ідея навіть у його власній душі не зродилася відразу. Нераз він цю ідею виплекував роками. Він передумав і пережив її сотки разів. Він дав їй змогу запустити в його власну душу глибокі корінці. Він обізнаний з нею зі всіх сторін. Тому, коли він ту ідею пустить серед людей, нехай не вимагає, щоб у людських душах вона відразу принялась і відразу дала овоч.

„ЧАСУВАННЯ" ІДЕЙ.

Берім приклад з англійців, що краще визнаються в тому „часуванні" ідей, ніж ми. В англійській мові є навіть багато виразів на те „часування", в той час, коли в нас те слово ще зовсім незрозуміле. Вони називають це „таймінґ", або „темпорайзінґ".

Кожний суспільний провідник мусить слідкувати не тільки за кільченням своїх власних ідей, але ще більше чужих. Кожний зних дивиться, хто, коли, де і яку посіяв ідею. Він бере під увагу загальний настрій людей, їх темперамент, духовий клімат, і думає собі, скільки часу забере, щоб та ідея скільчилася, скріпла і захопила маси до якогось чину. Передумавши це, він заздалегідь придумує способи, як би перешкодити даній ідеї, або як згармонізувати її зо своєю ідеєю.

ПОЛІТИКА ЦЕ РУХ ІДЕЙ.

Ціла політика це ніщо інше тільки рух ідей. Це сіяння ідей, плекання їх, спрямовування до певних цілей, або нищення чужих і перешкоджування їх зростові. Політик, який не має в собі цього інтуїтивного „годинника", що „часує" розвій даних ідей, ніколи не буде добрим політиком. Він усе зробить щось „не на час". Все спізниться, або прийде заскоро.

Час — це дуже важний чинник у розвою людства. Хто його не розуміє і не відчуває кожним фібром своєї душі, той на розвій людства не буде мати найменшого впливу.

НАПЕВНО НІ.

Пан Яблочник станув перед судом обвинувачений в тому, що вдарив у голову свого приятеля Бібулкевича пляшкою пива в голову. На свідка покликали власника салуну.

— Як свідок думає — питається суддя — чи обвинувачений був притомний, як допускався проступку?

— Притомний? Напевно ні, пане суддя, я його знаю. Коли би був притомний, то насамперед був би випив пиво з тієї пляшки!

ДОЛЯ КАРТАГІНИ

Боротьба за Середземне море і північну Африку в старині.

Довго вчені не знали докладно, де лежала старинна Картагіна. Тепер це місце відоме — 12 миль на північний захід від нинішнього міста Тунісу є невеличка місцевість на місці могутньої колись метрополії і величезні руїни, що говорять про давню потугу міста.

Та ті руїни, то останки вже римської Картагіни, яку римляни „воскресили з попелу" не з любови, а тому, що це місце було дуже важне з торговельного огляду. Бо добре вибрали це місце фенікійські мореплавці, коли в 846. році перед Христом під проводом легендарної Дідони, дочки короля Тиру, оснували на цьому місці оселю, що колись мала стати володаркою половини Середземного моря. Лише не передбачили фенікійці, що нецілих сто літ пізніше в Італії над Тибром повстане друга оселя, що виросте на ще більшу потугу та збурить Картагіну.

А збурили римляни Картагіну до основ. Після двістялітніх пунійських воєн між Картагіною і Римом прийшла остання дія драми, трагічна для Картагіни. Римські легіони станули під мурами міста. Та ця остання боротьба не була легка ні коротка для Римлян. Більше як два роки боронилася Картагіна розпучливо і по геройськи. Та римляни стискали Картагіну щораз тіснішим перстенем. У Картагіні почався голод. Наступаючі римляни ввійшли до міста, на вулицях якого було вже повно трупів і вмираючих. Частина оборонців успіла сховатися до головної твердині — в укріпленому городі Бирсі, що розложився на горбі, високому 180 стіп. Це була середина міста. Поза Бирсою все вже було у звалищах — працював над тим вогонь і воєнні римські машини.

Вкінці і замкнені в Бирсі оборонці мусіли піддатися наступаючим переможцям, а тих, що не піддалися, римляни вирізали. Потім на приказ сенату збурили Картагіну — твердиню і ціле місто — до самих основ, так, щоб ні сліду не осталося. Діялося це 146. року перед Христом.

А Картагіна і сьогодні, колиб воскресла, можна би зараховати до більших міст. У місті, що мало 25 миль в обводі, було 700,000 мешканців. Від суходолу місто окружав мур, 45 стіп високий, 25 стіп грубий. Із середини цей мур творив кількаповерхову будову. На „партері" тієї будови були стайні для 300 воєнних слонів, тодішніх „тенків". Крім того для 4,000 коней і касарні 24,000 вояків залоги. Бирса, найстарша частина міста, то була твердиня на висоті 180 стіп. У заливі була пристань для 220 воєнних кораблів.

Крім того Картагіна володіла великим простором землі і мала велику армію. До боротьби за Сицилію повів був Гамількар 300,000 вояків. Видно, що мав транспортові засоби, щоби переправити морем так багато людей, хоч це мусіло відбуватися не без перешкоди, бо римляни також мали могутню фльоту.

І в тих часах довкола Середземного моря жили ріжні народи. Напр. Сицилія не була тоді зовсім римським (італійським) островом. Ціла південна Італія, від Неаполю до Таренту, всі міста то були грецькі кольонії. На Сицилії також (що вже тоді була збіжевим шпихлірем і була густо заселена) всі міста у східній частині її були грецькі. Найбільше місто були Сиракузи. Західну частину Сицилії були сколонізували картагінці. Війна між Римом і Картагіною йшла в значній частині за Сицилію. Зпочатку воювали з картагінцями самі грецькі міста на власну руку.

Римляни (латини) заселювали лише середущу частину Апенінського півострова. Північну частину півострова заселювали галі. Нинішня Марсилія була грецькою кольонією. Корсика була посілістю етрусків. Був це старий нарід, від якого римляни прийняли цивілізацію. Та сліди етруського народу римляни затерли так старанно, що сьогодні вчені не можуть відгадати, що то був за нарід, яка була його мова. На Корсиці поселилися картагінці і відтам набирали невільників. Римляни забрали від картагінців Корсику, як перемогли їх у другій пунійській війні. Сардинія також була довго під володінням картагінців і творила їх другий після Сицилії збіжевий шпихлір.

Не знаємо, які народи заселювали Іберійський півострів (нинішню Еспанію), на якому картагінці вспіли створити могутню державу для противаги Італії. Мусіли добре перемішатися племена тоді, як Ганібаль із своєю армією машерував Еспанією і південною Галією (Францією) до Альп. Із тієї мішанини повстали нинішні народи.

Із Балеарських островів набирала Картагіна славних вояків, що стріляли із шпигалок. Коли в 241. році картагінці мусіли капітулювати на Сицилії, переможні римляни поставили між мировими умовами вимогу, що „обом сторонам не вільно брати до війська наємників". А що лише Картагіна вживала наємників, а Рим висилав до бою власне правильне військо — то в практиці заборона торкалася лише Картагіни.

Та історії Картагіни не судилося закінчити тим, що її збурили римляни. Римляни знали, що це дуже відповідне місце для міста і вже 22 роки після збурення, на внесення народнього трибуна Кая Гракха, постановив Рим відбудувати Картагіну під назвою Юнонії. Римляни вислали там тоді 600 своїх громадян на поселення. Із упадком Гракха (якого вбили в 121. р.) упав теж проєкт відбудови Картагіни. Пізніше хотів відбудувати Картагіну Цезар, та і йому не вдалося здійснити того. Сталося це щойно за часів володіння Августа. Тоді поселили там 3,000 римських кольоністів, крім того багато туземців.

Небаром це місто так розвинулося, що було у римській імперії (яка займала вже ввесь середземноморський басейн) третім зчерги щодо числа населення, величини і торговлі — після Риму й Олександрії. Коли Рим став християнський, а в північній Африці християнство також поширилося, Картагіна була навіть осідком епископа.

Та тяжкі хвилини для Картагіни все ще не скінчилися. Здобули її вандали. Майже ціле століття була Картагіна столицею вандальської держави. В 533. році славний Белізар, вожд армії східно-римського цісарства, здобув Картагіну назад для своєї імперії і місто перезвав на Юстініяна в честь тодішнього цісаря. Існувала Юстініяна до 697. року, коли то здобули її вояовники ісляму, що йшли наче вихор здовж побереж усієї північної Африки. Відроджена Картагіна знову перемінилася у звалища. Два століття не було на місці Картагіни нічого. Потім повстала на тому місці оселя, та вона вже ніколи не дійшла до колишньої слави. Було це лише село із кількасот мешканцями.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

В середу, дня 26. січня 1938 р., упокоївся бл. п. ПЕТРО МЕРЦ, довголітній член тов. ім. Богдана Хмельницького, в Ньюарку, Ню Джерзі, від. 133 У. Н. Союзу. Похорон відбудеться рано, в суботу, 29. січня 1938 р., з дому жалоби, 650 South 18th Str., Newark, N. J. Покійний родився в Підгірцях, золочівського повіту. Полишив жінку і двоє дітей.

Вічна Йому память!

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ФРЕНКФОРД, ПА.

З іменин на інвалідів.

Дня 18 грудня м. р. влаштувала френкфордська громада несподівану гостину в честь свого довголітнього предсідника Миколи Кобля. Гостина відбулася в получені з його іменинами, в день св. Миколая. Гостину розпочав Іван Сорока, вручивши іменинникові цвіти та виголосивши в його честь привіт. Опісля всі присутні позасідали до столів і розпочали спільну вечерю.

З черги забрав слово Теодор Липка й привитав усіх присутніх гостей та побажав їм „Веселих Свят". Предсідникові Миколі Коблеві він висказав в імені громади подяку, що він упродовж 10 літ вірно працював для громади, та притім побажав йому ще 50 літ прожити і працювати на народній ниві. По скінченні вечері забрав слово Василь Мущинка, секр. нортянської громади, і сказав, що френкфордська громада добре робить, що вшановує своїх заслужених працівників, бо тим способом дає доказ, що вона зріла і свідома. Накінець забрав слово Василь Питель і попросив прсутніх гостей зложити жертви на українських інвалідів. Збіркою занялися Василь Питель і секретар громади Іван Дулеба. Зложили: Громада Френкфорд $5; по $1: М. Кобель, І. Сорока, С. Курдяка; по 50 ц.: Г. Михайлюк, Т. Липка, В. Мущинка, Т. Радинський, М. Громяк, С. Антонишин; по 25 ц.: В. Питель, І. Рега, невідомі 50 ц. Разом $12, які переслано через Обєднання на призначену ціль.

Іван Сорока.

Гість (входить до гостинниці): — Що маєте нині на обід?

Вейтер: — Курята.

Гість: — А молоді?

Вейтер: — Ну так... менше більше... В середньому віці.

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ. (68)

Коли один з їхніх сторожів піддав гадку, щоб вивести вазірів з тюрми і дати їм покоштувати трохи того, що їх очікує наступного дня, з товпи роздалося кілька одобрюючих голосів. Одна жінка висунулась наперед і процідила крізь зуби: „Так, ведіть тих проклятих вазірів сюди. Вони вкрали мою доньку, я тепер випалю їм очі".

Тарзан рішився скоро ділати. Він зіскочив з дерева недалеко товпи і скрився за колибою Удаля. Тарзан знав дуже добре, що товпа дикунів розярена до тої міри, що вона цеї своєї постанови довго відтягати не буде. Тому він рішився зробити все, щоб дати якусь поміч своїм вірним воякам. Він волів умерти враз з ними, ніж лишати їх самих.

Далеко в нетрах подруга Тарзана мала перед собою також дуже важне завдання. Джейн числила дуже на Бравна, що він поможе їй виконати тяжкий обовязок вивести отсе розмякшене товариство в якесь безпечне місце. А тепер усякі познаки вказували, що Бравн не є джентельменом, тільки звичайним собі розбишакою, що при першім пориві вбиває невинних людей.

Бравн таким відношенням товариства цілком збентежився. Через те він почав поповнювати ще більші дурниці. Він не вмів оборонятися словами і через те навіть не пробував цього. Зате він умів знаменито боронитися фізично. Тому, прибираючи грізну поставу, він заговорив: „То ви думаєте, що мене повісите? Лиш попробуйте". Тими словами він тільки скріпляв підозріння.